

Naročnina za Ljubljansko pokrajino: letno 150 lir (za inozemstvo 200 lir), polletno 75 lir, mesečno 15 lir. Plača in toži se v Ljubljani

Časopis za trgovino, industrijo, obrt in denarništvo

Uredništvo: Ljubljana, Gregorčičeva ulica 23. Tel. 25-52. Uprava: Gregorčičeva ulica 27. Tel. 33-03. Rokopisov ne vračamo. — Račun pri poštni hranilnici v Ljubljani št. 11.953

Izhaia vsako sredo

Liubliana, sreda 31. januarja 1945

Preis - Cena L 2

Prijava zahtev odškodnine in plačila

Združenje industrijcev in obrtnikov razglša:

Dodatno k naši okrožnici št. 7875 z dne 26. avgusta 1944. sporočamo glede uveljavljanja zahtev, nastalih zaradi odvzema stvari in prevzema dajatev po nemški vojski in njenem spremstvu ter slov. domobranstvu, naslednja podrobnostna pojasnila:

I. V smislu odredbe Vrhovnega komisarja z dne 12. avgusta 1944., ki je bila objavljena v »Službenem listu« št. 64 z dne 26. avgusta 1944., se predlože šefu Pokrajinske uprave prijave za neposredne odvzeme in neposredno od nemške vojske prevzete dajatve, kolikor ne gre za pogodbene dobave, ki se po dogovorjenih plačilnih pogojih poravnava neposredno od službenega mesta, ki je take pogodbene dobave prevzelo.

Prijave takih zahtev se morajo vložiti na predpisani tiskovini. Obenem naj se izpolni in podpiše posebna predpisana izjava. Prijavna tiskovina naj se točno izpolni ter odgovori na vsa v tiskovini navedena vprašanja. Točno naj se opišejo vsi odvzeti ali dobavljeni predmeti in navedejo naj se vse okolnosti, ki utegnejo služiti pri presojanju vrednosti. (Združenje je vzorca obeh tiskovin priložilo svoji okrožnici.)

Za dokazila o obstoju terjatve mora skrbeti stranka sama. Prijavi naj se prilože predvsem morebitna od prevzemnika stvari ali dajatev prejeta potrdila o prevzemu. Če se prejemo potrdilo ni izdalo, naj se dokaže odvzem z verodostojnimi pričami, listinami ali drugimi dokazili. Občina pa naj v smislu okrožnice šefa Pokrajinske uprave II št. 2037/58 z dne 13. oktobra 1944. potrdi pristnost podpisov, verodostojnost prič, listin in dokazil sploh in poda svoje izjavo glede višine zahtevane odškodnine, katero naj po možnosti določijo zapriseženi cenilec ali kake druge zanesljive osebe.

Prijave zahtev za neposredne odvzeme in neposredno od nemške vojske prevzete dajatve naj se vložijo v roku treh mesecev od dneva, ko je bilo prejeto potrdilo izdano, stvar odvzeta ali dajatev prevzeta, pri šefu Pokrajinske uprave v Ljubljani. Člani Združenja morajo take prijave poslati nam ter bo v tem primeru naše tajništvo poskrbelo za vložitev prijave pri šefu Pokrajinske uprave.

II. Prijave in računi za blago in dajatve neposredno odvzete in neposredno prevzete s strani slovenskega domobranstva, naj se predlože organizacijskemu štabu slov. domobranstva v Ljubljani. Računi morajo biti potrjeni po poveljniku dotične domobranske enote. Potrdilo mora biti napisano na računu samem ter mora obsegati navedbo količine dobavljenega blaga, namen uporabe ter klavzulo »sachlich richtig«. Priporočamo včlanjenim podjetjem, da tudi take prijave vlagajo preko našega Združenja. Kolikor se za take odvzeme ali dajatve na podlagi Organizacijskega štaba slov. domobranstva predloženih računov ne bi prejelo plačila, naj se tudi te zahteve prijavijo v smislu gornjih navodil šefu Pokrajinske uprave.

III. Zahteve za odvzeme in dajatve, ki so se izvršile s sodelovanjem odnosno s posredovanjem občine, naj se slej ko prej predlagajo

Delovanje Pokrajinske zveze delodajalcev

Te dni je bila 21. seja izvršilnega odbora Pokrajinske zveze delodajalcev. Predsednik dr. Ivan Slek je podal obširno poročilo, v katerem je med drugim takole opisal gospodarski položaj ter delo in prizadevanja Zveze:

»Politika cen je v zadnji dobi ostala v glavnem nespremenjena. Na sektorju uradno kontroliranih cen je bil dvig le majhen, vedno večji pa je na sektorju nekontroliranega trga. Za gospodarstvo pokrajine je važno, da smo dobili zaradi pomanjkanja gotovine v lirskih bankovcih v promet denarne nakaznice, ki so se že popolnoma udomačile. V začetku decembra lanskega leta je izšla naredba o spremembi predpisov o uslužbenskem davku, s katero so bili davkoprosti minimi zvišani od dinarskih zneskov na lirske, poleg tega so bili tudi zakonski odbitki spremenjeni iz dinarskih v lirske zneske, zvišala se je pa tudi osnova za pobiranje samoupravnih doklad od 400 din na 2500 lir.

Uvedba delavske božičnice

je povzročila celo vrsto nerešenih vprašanj, katera je bilo treba pojasniti prizadetim delodajalcem. Zveza je izdala navodila glede aplikacije predpisov o božičnici, ko pa je dobila glede nastalih nejasnosti pojasnila na merodajnih mestih, je tudi ta pojasnila sporočila področnim organizacijam. Prav posebej se je zavzela za to, da bi se izdatki za božičnico smatrali za obvezne izdatke, ki so v zvezi z rednim poslovanjem podjetij. Na to je dobila že pozitiven odgovor finančnega oddelka. Prav tako se je zavzela za to, da bi božičnica ne bila podvržena uslužbenskemu davku po dotodanjih predpisih, in dosegla, da je bil tisti del božičnice, ki se je izplačal za prvih devet mesecev leta 1944, oproščen uslužbenskega davka, posebnega prispevka za narodno-obrambni sklad in samoupravnih doklad. Obdavčen je bil le tisti del božičnice, ki se je nanašal na poslednje četrtletje. S tem so bile delavstvu in nameščencem, pa tudi delodajalcem, ki so plačali uslužbencem uslužbenški davek, prihranjene velike vsote.

Nove mezdne ureditve

so prinesle veliko zvišanje bremen za delodajalce, kajti mezde delavcev in tudi plače nameščencev so bile znatno zvišane v večini strok. Zveza je v začetku decembra prejela 11 mezdnih ureditev, v teku januarja pa nadaljnjih 8. Če objavljene mezdne ureditve naj bi stopile v veljavo dne 1. decembra 1944., ostale, ki so pripravljene za objavo, pa dne 1. januarja 1945. Ta predlog se nahaja sedaj pri Visokem komisariju.

Ni pa še rešeno v zvezi z novimi mezdnimi ureditvami vprašanje uslužbenskega davka. Kajti nove mezdne ureditve prinašajo zaradi zvišanja prejemkov še znatnejše davčne obremenitve in efekt dotični občini, ki take zahteve obravnava v smislu veljavnih navodil ter jih odpremlja zaradi likvidacije šefu Pokrajinske uprave.

zvišanja bo predvsem znaten, zlasti pri višjih kategorijah delavstva in nameščenstva. Tudi tozadevno je v teku akcija, da bi se davčne breme zmanjšalo, zlasti pa da bi se poenostavilo obračunavanje davkov, ki zadaja ogromno dela pri podjetju. Upati je, da bo akcija, katero vodi Zveza skupno s Pokrajinsko delavsko zvezo, uspela.

V zadnjih treh mesecih je Vrhovni komisar v Trstu odobril naslednje kolektivne pogodbe oz. mezdne sporazume:

1. Sporazum o božičnici nameščencev v industrijskih in obrtnih podjetjih za leto 1943. S tem je dokončno rešeno vprašanje priznanja božičnice nameščencem za leto 1943.
2. Kolektivno pogodbo za kartonažno stroko.
3. Kolektivno pogodbo za Rižarno.
4. Kolektivno pogodbo za fotografe.
5. Kolektivno pogodbo za vrtnarje.
6. Kolektivno pogodbo za kleparsko-inštalatersko stroko.
7. Sporazum o izplačilu razlike grafičnemu delavstvu za čas od 1. XII. 1943. do 6. III. 1944.
8. Sporazum o izplačilu razlike knjigoveškemu delavstvu za čas od 1. XII. 1943. do 28. II. 1944.
9. Sporazum o izplačilu razlike za dimnikarske pomočnike.

Na podlagi pooblastila šefa pokrajinske uprave so podpisani naslednji dodatki:

1. za pivovarno »Union«, ki pa zaradi nove mezdne ureditve Vrhovnega komisarja ni bil odobren;
2. za Rižarno;
3. za rudnik Kočevje.

V teku pogajanja za sklenitev kolektivne pogodbe o božičnici delavcev, nadalje se pripravlja nova kolektivna pogodba za gozdne delavce in vrše se pogajanja za sklenitev kolektivne pogodbe za faktorje, dočim je za tekstilno, tkalsko in pletilno stroko uvedeno razsodniško postopanje.

Socialna pomoč

V smislu sklepa zadnje seje izvršilnega odbora z dne 20. novembra 1944. glede akcije za socialno pomoč so se v uradu Zveze nad tri tedne vršile vsak dan seje z zastopniki združenj in posameznih

sindikatoval. obrtniških skupin. Na teh sejah se je pretresalo vprašanje višine prispevkov za posamezne skupine in posamezna podjetja in so tako določeni prispevki bili sporočeni združenjem, ki se nato pozvala k plačilu one člane, ki jim je bil določen višji prispevek kot prvotno.

Vkljub težavam zaradi velikih bremen gospodarstva so se podjetja odzvala v lepem številu in nakazala resne vsote za socialno pomoč. To dokazuje naslednja tabela s prvo vsoto predpisanih, z drugo o plačanih do dne 20. I. 1945. in s tretjo vsoto o odvedenih prispevkih do dne 20. I. 1945. (v lirah): Združ. ind. in obrtnikov 3,452.100, 2,307.410 2,278.910; Odsek za obrtništvo 1,477.280, 761.412, 726.462; Združenje trgovcev 3,713.760*, 2,576.442, 2,571.000; Združ. den. in zav. zav. 1,307.580, 1,307.580, 1,307.580; Skupno 9,950.720, 6,952.844** 6,883.952.

Z ozirom na zaprosilo Pokrajinske delavske zveze je Zveza pozvala podjetja, naj povabijo k prispevanju za socialno pomoč tudi svoje uslužbence, ki so se tudi odzvali in prispevali ob izplačilu mezd in plač. Zaključnega poročila o tej akciji še ni.

Po poročilu predsednika je izvršilni odbor obravnaval predlog Pokojninskega zavoda za nameščence, da bi se uvedli k dosedanjim plačilnim razredom še 4 novi plačni razredi. Pokrajinska delavska zveza se je kot zastopnica nameščencev izrekla za to uvedbo. Zveza delodajalcev pa smatra to uvedbo za neumestno. Nadalje se je tudi ugotovilo, da bi pomenili novi plačni razredi občutno zvišanje bremen delodajalcev, dočim bi pri sedanjem sistemu kapitalnega kritja nameščenci dobili le malo zvišane premije v bobočnosti.

Končno je izvršilni odbor razpravljal še o akciji za zimsko pomoč.

* brez predpisa za manjše člane.

** brez prispevkov, ki so jih plačali člani naravnost Socialni pomoči v znesku 348.720 lir, in prispevkov v blagu.

Ameriški izvozni načrti

»Südost-Echo« ugotavlja, da je v letih pred prvo svetovno vojno prišlo od prometa vsega ameriškega gospodarstva na zunanjo trgovino samo 6%, dočim se je začela zdaj velika ameriška izvozna ofenziva, ki brezobzirno odriva in mandra tudi zavezničke in nevtralce. Ker Združene države Severne Amerike nečejo omejiti svojih med vojno ogromno razširjenih industrijskih obratov, se pripravljajo gospodarska borba, kakršne še ni bilo. Svoje industrijske proizvodnje Severna Amerika neče in ne more omejiti iz strahu pred paniko, ki bi jo povzročile ogromne množice brezposelnih. Zdaj se tolažijo še s tem, da se bo dala industrija preurediti v

dveh etapah: prvi del po končani vojni v Evropi, drugi pa pozneje, ko bo konec vojne na Pacifiku, vsa ta tolažba pa ne more vzeti velike skrbi o izvedbi preureditve ter o uporabi ogromne proizvodnje.

Pri tem se kaže velika razlika med mišljenjem vojaških in gospodarskih krogov. Prvi menijo, da bo Združenim državam tudi po vojni ostala tolika vojaška sila, da z današnjim zaveznički vred ne bo nihče nasprotoval ameriškim interesom in zahtevam, ki bodo, če bo treba, enostavno diktirane. Gospodarski krogi pa mislijo dalje, mislijo na čase, ko bodo vojaški odpuščeni in ko se bodo iz ustavljenih obratov vojne industrije

Zadnji rok za plačilo uslužbenskega davka

Davčna uprava za mesto Ljubljana poziva vse delodajalce zamudnike, ki so dolžni odvajati uslužbenški davek četrtletno, da odvedejo uslužbenški davek za zadnje četrtletje 1944. najkasneje do 15. februarja 1945., s seznama, iz katerih morajo biti razvidna vsa imena uslužbencev, višina plače ali mezde in odpadajoči uslužbenški davek, prispevek za obrambni in bednosni sklad in eventualno druge davščine.

Proti delodajalcem, ki ne bi ugodili temu pozivu, se bo postopalo po zakonu

vsipale množice na delovni trg. Pri vseh teh razlikah političnega in gospodarskega mišljenja pa že danes ameriške izvozne tvrdke obdelujejo tržišča s ponudbami in cenami, s katerimi evropska konkurenca ne more tekmovali. S svojo ogromno proizvodnjo pobija ameriška industrija v Evropi veljavne cene, s čimer so zdaj najbolj prizadeti izvozniki Švice in Švedske, za njimi pa prej ko slej vsi drugi, ker Amerika pač ne misli ustaviti svoje izvozne ofenzive.

Ameriški izvoz najdemo že tam, kjer ga še nikdar ni bilo. Izkoriščajoč angleško premogovno krizo, se Američani že močno oprijemajo mednarodne trgovine s premogom. Postalni bodo, kakor vse kaže, dobavitelji Švedske, ki je prej največ premoga dobila iz Anglije, svoje načrte pa imajo tudi z Italijo, ker Anglija že od lani ne more dati zasedenim italijanskim krajem obljubljenega premoga. Ves premog, ki ga dobiva zasebna Italija, je iz Južne Afrike in iz Združenih držav. Neka švicarska agencija poroča tudi o udeležbi ameriške veleindustrije pri gospodarski obnovi Italije. Z ameriško pomočjo bodo obnovljene razne panoge italijanske industrije, kar je treba tako razumeti, da bo italijanska industrija dobivala iz Amerike polizdelke ter tako postala pomočnica ameriške industrije. Po švicarskih vesteh bodo Američani uredili tudi italijansko železniško omrežje ter prevzeli pri tem pod svoje nadzorstvo pravno državnih železnic.

Močno orožje ameriške izvozne ofenzive so subvencije izvoza, ki jih dovoljuje vlada USA, če so domači produktivni stroški previsoki. Tako je napovedano subvencioniranje izvoza pšenice, pšenične moke in bombaža, da bi tudi ta proizvodnja na svetovnih tržiščih premagala cenejšo konkurenco. Po vojni bodo morale Argentina, Brazilija in druge države računati s tekmo, ki je zaradi velikih rezerv severno-ameriškega gospodarstva ne bodo mogle zdržati. Ne mednarodnih konferencah so Združene države hude nasprotnice subvencioniranega izvoza tujih držav, ki pa zdaj svoj izvoz subvencionirajo, je dokaz, da hočejo svoj gospodarski imperializem izvajati za vsako ceno.

Tudi drugače Američani ne skrivajo ciljev svoje izvozne ofenzive. Tako je zveza »National Planning Association« v svoji publikaciji navedla, da bo leta 1950 izvoz vreden 10 milijard dolarjev, dočim bo uvoz dosegel kakih 6 milijard. Izvozni presežek naj bi se po tej napovedi porabil za tujski promet, za plovbo in za razne investicije.

Nova poštna tarifa

Šef pokrajinske uprave je izdal naredbo o spremembi poštnih pristojbin, ki bo stopila v veljavo te dni z objavo v »Službenem listu«. Navajamo le najvažnejše odločbe, podrobnosti pa zainteresirani lahko zvedo na poštinih uradih.

Pisma in zalepke v tuzemstvu: za prvih 20 g 1 liro, od 20 do 250 g 2 lire, od 250 do 500 g 3.35 lire in od 500 do 1000 g 5 lir. V krajevnem prometu se plača polovica gornjih pristojbin, vendar se pristojbina za pisma od 250 do 500 g zakroži na 1.70 lire.

Pisma in zalepke za zamejstvo: za prvih 20 g 1.25 lire, za vsakih nadaljnjih 20 g po 0.75 lire.

Dopisnice in razglednice v inozemstvu: V krajevnem prometu 0.25 lire, v medkrajevnem prometu 0.50 lire.

Dopisnice za zamejstvo: 0.75 lire. Razglednice je prepovedano pošiljati v zamejstvo.

Ekspresna pisma za tuzemstvo in zamejstvo: 2.50 lire.

Priporočnina za tuzemstvo in zamejstvo: 1.50 lire.

Poštni paketi za tuzemstvo: do 1 kg 2.50 lire, od 1—3 kg 5 lir, od 3—5 kg 7.50 lire, od 5—10 kg 12.50 lire, od 10—15 kg 16 lir, od 15—20 kg 18 lir in od 20—25 kg 20 lir.

Poštni paketi za zamejstvo: prva cena velja za Nemčijo, Češko-Moravsko in Poljsko, druga cena v oklepaju pa za Tirolsko, Vorarlberško, Zg. in Sp. Avstrijo, Koroško, Štajersko, Solnograško in Burgenland — do 1 kg 8.75 (7.25) lire, od 1—3 kg 11.25 (9.25) lire in od 3—5 kg 13.75 (11.25) lire.

Obvestilo o prejemanju dodatnih živilskih nakaznic

Za vse osebe, ki iz kakršnega koli naslova prejema dodatne nakaznice za ročne delavce (RD), bodo morali delodajalci do vključno 3. februarja 1945 vložiti nove prijave. Te prijave morajo biti spisane na pol pole papirja pisarniške oblike v dvojniki in morajo vsebovati naslednje podatke: naslov podjetja, ki delavca prijavlja, ime in priimek delavca, očetovo ime, rojstne podatke (dan, mesec in leto rojstva), ime družinskega poglavarja, pri katerem stanuje, stanovanje delavca, točen opis dela, ki ga delavec opravlja, število tedenskih delovnih ur in podpis delodajalca.

Razumljivo je, da morajo delodajalci, ki zaposlujejo več delavcev, iste prijavi na enem seznamu.

Prijave, spisane z zahtevanimi podatki, bodo delodajalci vlagali na Mestnem preskrbovalnem uradu v palači Bata, I. nadstropje.

Osebe, ki v določenem času ne bodo vložile prijav, ne bodo prejele dodatkov RD za mesec marec 1945.

Opozorjamo predvsem hišnike in hišnice z manj kot 10 strankami, postrežnice z manj kot 86 delovnimi urami tedensko, kuharje in kuharice, akviziterje, inkasante, trgovske pomočnike in vratarje brez nočnih služb, da naj ne vlagajo prijav, ker jim v smislu izdanih predpisov dodatki ne pritičejo. Natakariji in natakarike izgube s 1. marcem 1945 pravico na dodatek RD. Prav tako poljskim delavcem in delavkam v zimskem času dodatki ne pripadajo. Vsem tistim, ki morajo za prejem dodatkov RD vsakomesečno predlagati potrdila delodajalcev, ni potrebno vložiti prijav v zgoraj določenem roku. Ti morajo predlagati potrdila delodajalcev najkasneje do 20. vsakega meseca, ker se po tem roku dodatki ne bodo priznavali.

Tiste delavce, ki izstopijo iz delovnega razmerja, morajo delodajalci na Mestnem preskrbovalnem uradu takoj odjaviti, ker bodo sicer odgovarjali za nepravilno prejemanje dodatnih nakaznic.

Prevod.

Nemška gnojila v južno-vzhodnih deželah

»Südost-Echo« ugotavlja, da južnovzhodnoevropske dežele nimajo toliko živine, kakor se drugod domneva ob poudarku agrarnega značaja in pomena teh dežel. Goveja živine pride na primer na jugovzhodu na en hektar dosti manj ko v Nemčiji, z Dansko pa južnovzhodne dežele v tem pogledu sploh ne vzdržijo primerjave. Ker je premalo živine, je tudi premalo gnoja in so tako kmetijstvu južnovzhodnih dežel neobhodno potrebna umetna gnojila. Če bi v južnovzhodnih deželah gnojili samo s prirodnimi gnojili, bi kmetijski pridelki še danes ne presegali višine, ki je bila dosežena v začetku 19. stoletja.

Največ umetnih gnojil in tudi najprikladnejše vrste dobivajo južnovzhodne dežele od nemške kemične industrije in nemški vplivi imajo največjo zaslug, da so se umetna gnojila v zadnji dobi močno uveljavila v kmetijstvu južnovzhodne Evrope. Najvažnejša naloga umetnih gnojil je dovajanje hranilnih snovi rastlinam in posebno važna pri tem je izbira umetnih gnojil, ki lahko dajo posameznim rastlinam to, kar potrebujejo. Taka izbira je za vsako rastlino in vsako zemljo mogoča pri proizvodih nemške kemične industrije.

Pri proizvodnji umetnih gnojil in njihovih najvažnejših sestavin je nemška kemična industrija dosegla velike in nepričakovane uspehe. Vzemimo za primer pridobivanje amonijaka in proizvodnjo dušikovih gnojil. Pred iznajdbo novih dušikovih gnojil se je dalo gnojiti le s čilskim solitrom in amonijakom, ki nastane v manjših količinah pri razplinjenju premoga. Polovico svoje potrošnje dušika je morala Nemčija pred prvo svetovno vojno kriti z uvozom, potem pa so iznašli postopek za pridobivanje amonijaka iz premoga, vode in zraka, torej iz treh surovin, od katerih sta dve na razpolago v neomejenem obsegu. Pred sedanjo vojno so pri pridobivanju amonijaka porabili na leto že nad 650 milijonov kubičnih metrov zraka.

V južnovzhodnih deželah so se v zadnjih letih dobro uveljavile tudi nekatere nove kulture, predvsem razne oljne rastline, ki brez gnojil, ki jih nudi nemška kemična industrija, sploh ne bi mogle uspevati. Tako ima pri napredku kmetijstva v južnovzhodnih deželah nemška kemična industrija neprecenljive zasluge s svojimi umetnimi gnojili, ki niso samo dobro sestavljena in izdelana, temveč tudi skrbno preizkušena pri rastlini in zemlji, kateri so namenjena.

Življenjske razmere v južni Ameriki

Iz objav ameriške izvozniške družbe Export Advertising Association v New Yorku je posnel »Südost-Echo« naslednje podatke o življenjskih razmerah v deželah Južne Amerike:

Med deželami, ki imajo zelo podobne življenjske in gospodarske pogoje, so v pogledu narodnega dohodka in vzdrževalnih stroškov velike razlike, čudno pa je tudi razmerje med življenjskimi stroški in narodnim dohodkom v posameznih deželah. V Argentini so od 1. 1939. do lani življenjski stroški narasli za 90%, povprečni narodni dohodek vsakega prebivalca pa se je zvišal za 25%. V Urugvaju so se življenjski stroški zvišali za 80%, narodni dohodek pa za 31%. To sta dva primera mirnega razvoja, v Braziliji pa imamo največje ravnovesje, ker so se vzdrževalni stroški zvišali za 50%, narodni dohodek pa za 45%. Republika Čile ima življenjske stroške zvišane za 90%, narodni dohodek pa samo za 50%, v državi Peru pa je narobe — narodni do-

hodek je zvišan za 90%, življenjski stroški pa za 30%.

Velika razlika med narodnim dohodkom in življenjskimi stroški je v Mehiki. Narodni dohodek se je zvišal za 150%, življenjski stroški pa za 50%. S tem pa ni rečeno, da vlada v Mehiki blagostanje. Poročilo neke nedavne gospodarske konference namreč razglša, da preti Mehiki inflacija, ker se produkcija ne more razviti in povečati in ker je v deželi vedno večje pomanjkanje industrijske proizvodnje. Država Panama pa se je znašla v hudem valu draginje. Življenjski stroški so zvišani že za 150%, dočim se je narodni dohodek zvišal komaj za 16%. Ta dežela je na vsem ameriškem kontinentu najbolj prizadeta od oojne, čeprav bi ji zaradi njene lege prisojali veliko prospereta od vojne, čeprav bi ji zaradi slabo urejenega gospodarstva in ker je ameriško vojaštvo, ki ga je vedno več v deželi, pokupilo prevelike zaloge živil.

Brodarski načrti Kanade

Kanada je med največjimi izvozniki živil in surovin in bo to tudi še dokaj časa ostala, čeprav se je njena industrija med sedanjo vojno močno razvila. Število kanadskega prebivalstva bi se moralo podvojiti, da bi domača potrošnja približno dosegla povprečni letni pridelok pšenice, in kovin ima Kanada toliko, da so tudi zdaj pri vseh velikih vojnih dobavah še vedno ogromne zaloge na razpolago za izvoz. Pri vsem tem bogastvu pa Kanada nima potrebne in primerne trgovinske mornarice in celo njeno obalno plovbo opravljajo po večini tuje broderske družbe. To je še bolj čudno zaradi tega, ker ima dežela precej močno ladjedelniško industrijo, ki je zdaj

močno zaposlena za angleško in ameriško vojno mornarico.

»Südost-Echo« navaja, da so kanadske ladjedelnice med to vojno izdelale za 2.5 milijona ton tovarnih ter za več tisoč ton vojnih ladij. Pri takem razvoju ladjedelnštva je moralo priti na vrsto tudi vprašanje lastne trgovinske mornarice. Za to vprašanje so se zavzeli najprej ladjedelniški podjetniki, v zadnjem času pa tudi nekateri člani kanadske vlade. Ustanovljena je bila družba, ki je prevzela obalno plovbo, zdaj pa so prišli na vrsto načrti ureditve trgovinske mornarice, ki se bo, kakor je izjavil minister za trgovino, bolj ravnala po obsegu zunanje trgovine kakor pa po kapaciteti ladjedelnice.

Zvišana petrolejska proizvodnja v Iranu

O povečanju naprav za pridobivanje in rafiniranje zemeljskega olja ponatiskuje »Südost-Echo« iz »N. Züricher Zeitung« naslednje poročilo:

Letno poročilo družbe Anglo-

rafinerij v Abadanu v Perzijskem zalivu, ki so bile še pred izbruhom vojne močno povečane, so se sedaj začela praktično izkoriščati. Da bi mogla družba proizvajati letalski bencin v največjih količinah, so se morale izvršiti v rafineriji v Abadanu velike tehnične dopolnitve. Abadan ima danes verjetno največjo rafinerijo zemeljskega olja na svetu ter proizvaja vse vrste oljnih derivatov, od navadnega svetilnega olja pa do visokovrednega letalskega bencina.

Poročilo navaja nadalje, da je bila tudi rafinerija v Haifi v zadnjem času tako izpopolnjena, da more sedaj tudi tehnično predelati največje količine zemeljskega olja, ki doteka iz oljnih ležišč v Iraku po cevovodih v Haifo. Izpopolnitve teh rafinerij pa je le del pred kratkim postavljenega načrta bliž-

njevzhodnih rafinerij. Poleg iranskih in palestinskih oljnih naprav se bodo tudi one v Egiptu in na Bahrenskih otokih znatno razširile in zboljšale. Poleg tega pa so se začele zidati tudi v Ibn Saudovi Arabiji nove rafinerije.

Po ugotovitvah letnega poročila so odnosi petrolejske družbe in iranske vlade trajno pristrane. Nič pa se ne omenjajo pogajanja med inozemskimi krogi in iransko vlado. Pred kratkim pa so takšna pogajanja bila v Teheranu med iransko vlado ter sovjetskimi in ameriški zastopniki, ki so hoteli dobiti koncesije za izkoriščanje še ne izkoriščenih iranskih vrelcev. Dozdevno poslovni uspehi družbe Anglo-Iranian Oil Comp. zaradi teh koncesij ne bi trpeli, kakor trdi poročilo, čeprav brez prepričujoče sile.

Slab položaj se obljublja ameriškim delavcem

Zastopniki ameriške oborožitvene industrije so ostro napadli predsednika ameriške delavske zveze Greena, ker je na nekem zborovanju v New Orleansu izjavil, da se bo treba v USA po vojni na vsak način vrniti na 40 urni delovni teden, da bi se moglo zaposliti čim več delavcev. Čeprav je hotel Green s tem uničiti strah delavcev pred brezposelnostjo, je vendar njegova nadaljnja izjava — tako govore zastopniki oborožitvene industrije — da bo treba istočasno znižati mezde, vse obsodbe

vredna. Tudi ne more povečati veselja do dela pri delavcih njegova izjava, da bo po vojni komaj 8 odstotkov ameriških delavcev moglo toliko zaslužiti, da bi mogli prehraniti štiričlansko rodbino. Še bolj ostro pa je treba zavrniti njegovo trditve, da bo 32 odstotkov ameriških delavcev po vojni tudi pri 40 urnem tedniku zaslužilo tako malo, da ne bodo dosegli niti ekvivalentnega minimuma, ki ga je označil delovni urad kot neobhodno potrebnega.

Vojno breme Avstralije

»Das Reich« piše, kako je Avstralija prvo dobo sedanje vojne preživela v domnevi, da bo imela pod varstvom britanskega imperija med vojno pravo tihožitje, in kako so prišla potem huda razočaranja. Vse sile okrog 10 milijonskega avstralskega prebivalstva so že dolgo v vojni službi. V neposredni vojni službi je okrog 850 tisoč mož in 45 tisoč žen, okrog 410.000 moških in 150.000 ženskih delovnih moči je v vojni industriji, od vseh poklicnih skupin pa je v vojni službi in v vojni industriji

30 do 40%, v nekaterih pa celo 70% delovnih moči.

Vedno večja so tudi gmotna bremena. Vojni izdatki presegajo že polovico narodnega dohodka, ki ga cenijo na 1.25 milijarde funtov na leto. V primerjavi z zadnjim predvojnim letom so se davčna bremena podvojila, vojna posojila pa presegajo tudi že polovico letnega narodnega dohodka. Te ogromne datavte pa grede vse v korist vojne industrije, dočim se vsa proizvodnja za civilno potrošnjo bolj in bolj omejuje.

Nov socialni red v Madžarski

Izšla je vladna naredba z izvršili, nimi določbami o ustanovitvi organizacije poklicnih stanov delovnega ljudstva. Po tej se razčlenjuje stanovsko zastopstvo v naslednje poklice:

1. vojaki, 2. duhovščina, 3. matere, 4. narodna prosveta, 5. zdravstvo, 6. javno uradništvo, 7. samostojno duševno delavstvo, 8. kmetovalci, 9. rudniški delavci, 10. drugi delavci, 11. mala obrt, 12. v prometni službi zaposleni, 13. trgovski in 14. v kreditnih ustanovah zaposleni nameščenci.

Naloga nove poklicne organizacije je, da zaščiti interese svojih članov ter da varuje nacionalno in socialno delo, ki sloni na delovni obveznosti in delovni disciplini. Poklicna organizacija delovnega ljudstva mora biti postavljena do 1. maja 1945. Istočasno se je odredil razpust vseh podobnih društev, organizacij in ustanov.

Pri tem misli naredba v prvi vrsti na socialno-demokratske strokovne organizacije.

Anglija največji dolžnik na svetu

Britanski minister za proizvodnjo Lyttelton je izjavil v angleški spodnji zbornici, da je sedaj Anglija največji dolžnik na svetu. Zaradi tega mora ugotoviti, da si Anglija ne more več privoščiti, da bi v inozemstvu kupila kar koli, kar more napraviti doma. Na drugi strani pa je treba delati na to, da bo po vojni izvoz Anglije za 50 odstotkov večji ko leta 1938. »Naše misli o povojni trgovini,« je dejal minister Lyttelton, »se ne morejo formulirati, še manj pa izraziti zaradi grenkih in temnih resničnosti, pred katerimi se nahajamo.«

Fr. P. Zaiec
diplomiran optik
Ljubljana
Ulica 3. maja
Prehod Nebotičnika

Robert Goli

Ljubljana
Šelenburgova ulica

† Ana Turk

Dne 15. januarja je umrla po kratki mučni bolezni gospa Ana Turk, rojena Tomc, bivša gostilničarka in posestnica, ki je s svojimi lepimi lastnostmi dober sloves gostilne in domačije na Strelški ulici razširila po vsej Ljubljani in tudi daleč po okolici. Ravno tako kot dobra, skrbna gospodinja, je bila gospa Ana Turkova čislana in priljubljena tudi kot vzorna mati. Bodi ji ohranjen blag spomin, rodbini pa izraženo iskreno sožalje!

Visoke cene starih avtomobilov v Angliji

V Angliji je že veliko pomanjkanje avtomobilov. Cene novih vozov so sicer še stabilne, ker so za nakup potrebne nakaznice, trg starih vozil pa je brez kontrole in na njem je zavlada silna draginja, ki je dokaz krize avtomobilske stroke. Stara vozila cenejših modelov stanejo še enkrat toliko kot nova pred vojno. »Rover«, ki je stal leta 1939, nov 275 funtov, stane zdaj star 600 funtov. »Austin«, ki je stal nov 175 funtov, stane zdaj star najmanj 250 funtov. Pri dražjih modelih se cene sicer niso tako močno dvignile, podražitev pa je tudi precejšnja. »Buick«, ki je stal nov 650 funtov, se dobi zdaj star za 1000 funtov.

Strokovni listi zahtevajo strogo kontrolo vse trgovine z motornimi vozili ter izražajo bojazen, da bodo tudi po vojni nekaj časa na domačem avtomobilskem trgu neugodne razmere.

Velike ladijske izgube nordijskih držav

Izguba trgovinskih mornaric nordijskih dežel v sedanji vojni ceni »Svenska Dagbladet« na 1224 ladij s 4.819.000 tonami in sicer bi po tej cenitvi izgubile: Švedska 280 ladij s 1.001.000 t., Norveška 614 ladij s 3.174.000 t., Danska 218 ladij s 617.000 t. in Finska 49 ladij s 17.000 tonami.

Preskrba švice z železom

V mirni dobi je porabila Švica letno okrog pol milijona ton železa in so morali od tega uvoziti približno devet desetlin. Zdaj pa je domača proizvodnja železa že večja kot uvoz. Domača proizvodnja surovega železa krije že polovico potrošnje, starega železa pa predelajo na leto okrog 150 tisoč ton. Domača proizvodnja surovega železa je najbolj napredovala v zadnjih dveh letih.

Ob 125 letnici najstarejšega našega denarnega zavoda

Hranilnice Ljubljanske pokrajine

(Nadaljevanje.)

Ko govorimo o postanku hranilnic drugod, moramo omeniti tudi neke vrste predhodnike današnjih hranilnic v Avstriji. To so bile takozvane kumulativne sirotinske blagajne, ki so bile le v nekaterih avstrijskih deželah. Te blagajne so bile sorodne novo ustanovljenim hranilnicam, saj so zbirale gotovino sirot, oz. varovancev v posebno blagajno, ki jo je upravljali zemljiški gospod in izposojal naprej proti obrestim na hipoteke. Pri teh blagajnah se je začel stekati tudi denar drugih ustanov in posameznikov, ki so hoteli svoje denarje plodno naložiti, vendar so polagoma te ustanove zaspale.

Ustanovitev hranilnice v Ljubljani

Prva hranilnica v Avstriji je bila ustanovljena leta 1819, in sicer na Dunaju, kjer je začela poslovati dne 24. oktobra 1819. Deželni guverner za Kranjsko je tedaj dal pobudo tudi za ustanovi-

Kakao v svetovnem gospodarstvu

Kakaoec je tropično drevo, ki daje svoj sad oziroma svoje seme zavažno živilo šele v petem letu svoje rasti in starosti, a ga daje potem 30 in celo do 50 let. Seme, ki je podobno drobnemu fižolu, vsebuje okrog 50% maščob, 9% sladkorja, 10% beljakovin, 5,50% vode itd. Letno da kakaoec povprečno 2 kg semena, na višku rodovitnosti pa je v 12. letu. Očiščeno in posušeno seme pražijo, potem pa na drobno zmeljejo. Nekaj semen porabijo tudi samo za pridobivanje maščobe, ki jo imenujejo kakaoovo maslo.

Svetovni pridelek kakaa je bil l. 1924. okrog 500.000 ton. Od tega je prišlo na Zlato obalo 226.913, na Brazilijo 68.874, na Nigerijo 37.801, na Ekvador 31.463, na Trinidad 27.379, na San Tomé 24.934, na Dominikansko republiko 23 tisoč 143, na Venezuelo 19.000, na Kamerun 7.710, na Ceylon 3.523, na Javo pa 1.438 ton. V zadnjem letu pred sedanjo vojno je bil svetovni pridelek že 777.300 ton, razdeljen pa je bil takole: vsa Afrika 593.900 ton (Zlata obala 275.000, Nigerija 117.500 ton), vsa Ameri-

ka 243.200 ton (Brazilija 134.800 ton), Azija pa 10.200 ton.

Od tega pridelka so uvozile Združene države Severne Amerike 205.520 ton, Anglija 133.660 ton, Nemčija 87.670 ton, Nizozemska 76.880 ton, Francija 42.430 ton, od vsega svetovnega izvoza pa je prevzela Evropa 430.200 ton, Amerika pa 230.600 ton. Od vsega izvoza kakaa je prevzemala Evropa z Anglijo vred 62,2%, brez Anglije pa 42,9%.

Te ugotovitve zadostujejo za razumevanje velike spremembe v svetovnem gospodarstvu s kakaoom, ki je nastala, ko celinska Evropa zaradi vojne ni bila več odjemalka velikega dela pridelka. Najbolj so bili prizadeti zapadnoafriški pridelovalci, ki so že od nekdaj večino svojega pridelka izvažali v Evropo, in Anglija je morala že v začetku vojne obljubiti, da bo s svojimi naročili nadomeščala izostali evropski uvoz kakaa. Pri prevzemanju prvega pridelka v vojni dobi po stari, stalni ceni, kakor je bilo obljubljeno, so imeli Angleži znatno zgubo, pri drugem pridelku pa so odkupne

cene znižali za 20% in lani je bil zaslužek afriških pridelovalcev kakaa najnižji v vsej vojni dobi, izvoz pa je bil močno oviran in skrčen zaradi pomanjkanja tonaže.

Statistični podatki o izvozu kakaa iz Zapadne Afrike v zadnjih letih sicer niso na razpolago, »Südost-Echo« pa ceni, da je izvoz zaradi vojnih ovir skrčen na polovico in da se je zaradi tega v zadnjih dveh letih precej pridelka pokvarilo. Da večje količine pridelka ne bi bile zgubljene, skušajo Angleži v Afriki udomačiti proizvodnjo kakaovega masla, ki je bila doslej najbolj razvita v Braziliji, pričakovane uspeha pa pri tem še niso dosegli, ker so razne težave pri opremlenju obratov, ki so potrebni pri tej proizvodnji. Letos so afriški nasadi kakaoeca tudi precej prizadeti od raznih drevesnih škodljivcev in tako je ves pridelek kakaa v Afriki močno nazadoval. Svojo višino in rentabilnost je obdržal samo pridelek v Braziliji in ker je vedno več naročil iz Združenih držav Severne Amerike, se je celo zaslužek pridelovalcev nekoliko zvišal.

Venezuelska rafinerija olja

Venezuela je tretji največji svetovni izvoznik zemeljskega olja. Rudninsko olje iz Venezuele pa so doslej predelovali na otokih Curacao in Aruba, ki sta nizozemska kolonialna posest. Zdaj se je venezuelska proizvodnja rudninskega olja osamosvojila. Ustanovljena je bila družba Creole Petroleum Corporation, ki bo v državi Culia ustanovila veliko rafinerijo. Njena dnevna kapaciteta bo okrog 40.000 barelov. Približno toliko pa bo tudi kapaciteta novih rafinerij v La Salidi in Caripitu

in bo tako Venezuela lahko dnevno rafinirala približno 80.000 barelov svojega zemeljskega olja ter se iznebila posrednikov in izkoriščevalcev svojega največjega izvoznega blaga.

V zunanji trgovini je prišla proizvodnja zemeljskega olja v Venezueli do svoje veljave šele pred kakimi desetimi leti, zdaj pa pridelka dve tretjini vrednosti vsega venezuelskega izvoza na surovo zemeljsko olje. Lastne rafinerije bodo to vrednost precej povečale.

Brazilija dobro uveljavlja. Prekosi je že Anglijo, ki ima pri vsem južnoafriškem uvozu delež 6%, Brazilija pa 9%. V primerjavi z letom 1942. se je vrednost braziljskega izvoza v Južno Afriko v prvi polovici lanskega leta povečala za 56%.

Švedski zasilni načrt za kurivo

Zaradi negotovega uvoza premoga je švedska državna komisija za kurivo že spomladi 1944 izdelala za tekoče leto normalni in zasilni načrt za oskrbo dežele s kurivom. Zasilni načrt stopi v veljavo z novim letom. Normalni načrt predvideva sežnjo v izmeri 44 milijonov kub. metrov ter določeno količino potrošnje fosilnega kuriva. Po zasilnem načrtu pa naj bi se posekalo 50 milijonov m³ lesa, istočasno pa tudi znižale dodelitve kuriva plinarnam, nekaterim industrijskim podjetjem in tudi potrošnja za osebni promet naj bi se zmanjšala. Ker je Nemčija v prvih sedmih mesecih 1944 dobavila švedski zadostne količine premoga, se je moglo uveljavljanje zasilnega načrta odložiti na prihodnje leto in se ni uveljavil že za zadnje letošnje mesece, kakor se je prvotno nameravalo.

Pomen Južne Afrike v zunanji trgovini

Med Južno Afriko in Južno Ameriko so bile pred sedanjo vojno le skromne blagovne izmenjave. Uvoz argentinskega blaga v Južno Afriko je bil celo prepovedan, zdaj pa je ta prepoved preklicana in tudi Argentina je postala važen trgovinski partner Južne Afrike. Pri zadnji argentinski zunanje-trgovinski bilanci je Južno-afriška unija že na tretjem mestu.

»Südost-Echo« navaja, da je bil

leta 1941. argentinski izvoz v Južno Afriko vreden 14.59 milijona pesosov, naslednje leto že 76.23 milijona, lani v prvih devetih mesecih pa nad 100 milijonov. Od vsega argentinskega izvoza je Južna Afrika lani v devetih mesecih prevzela 8 odstotkov. Argentina dobiva iz Južne Afrike premog, asbest, začimbe itd., v Južno Afriko pa izvažata predvsem razne izdelke.

Na južno-afriškem trgu se tudi

lev sličnega društva tudi v Ljubljani, zato je pod vodstvom tedanjega ljubljanskega župana Hradeckega zaprosilo 5 drugih ljubljanskih meščanov za dovoljenje ustanoviti slično hranilnično društvo tudi v Ljubljani. Ti so izjavili svojo pripravljenost prispevati za to hranilnično društvo osnovno glavnicno. Deželna uprava je tem meščanom dne 24. oktobra 1920. dovolila ustanovitev hranilničnega društva po vzorcu dunajske hranilnice. Dokler se tozadevno glavno društvo, kakor ga je imenoval akt deželne vlade, ne bi ustanovilo, je bila dovoljena ustanovitev provizoričnega hranilničnega zavoda v Ljubljani že z dnem 4. novembra 1820. Da bi se ta ustanova čimbolj popularizirala, so ustanovitelji objavili odlok o dovolitvi ustanovitve začasnega zavoda, nadalje začasna pravila in poziv za zbiranje prostovoljnih darov za ustanovni sklad. Obenem so poskrbeli tudi za objavo tozadevnih člankov, ki naj bi novo ustanovo udomačili med ljudstvom. Kmalu mu je pristopilo zadostno število članov, nakar je uprava pristopila k dokončni ustanovitvi hranilničnega društva, za kar je deželna uprava dala svoje dovoljenje že 1. marca 1822. Likvidacija začasne

ustanove in prevzem po trajni ustanovi se je izvršila dne 6. maja 1822. in sicer po stanju dne 1. maja 1822.

Prvi poslovni prostori hranilnice so bili v Galetovi hiši poleg magistrata v prtiličju. Ker pa se je v teku let hranilnično poslovanje povečalo, je bilo leta 1838. sklenjeno, kupiti hišo na Poljanski cesti, kjer se nahaja sedaj finančno ravnateljstvo. Kupnina je znašala 34.000 goldinarjev tedanje veljave. Hišo je hranilnica zvišala za eno nadstropje.

Hranilnica je v teku let doživela marsikakšne pretresljaje, vendar je izšla iz vseh kriz neomajana. Pretresljaji so bili povzročeni predvsem po revolucijskih in vojnih dogodkih, katerih fudj v preteklem stoletju ni primanjkovalo.

Gradbene akcije

Za svojo petdesetletnico, ki je bila leta 1870. je hranilnica sklenila, da bo sama zgradila večje poslopje, v katerem naj bi se nastanila višja realka. Realka je bila zgrajena v letih 1872—1874. in sicer so znašali gradbeni stroški ob enem s stroški za nakup zemljišča 479.831 goldinarjev, za tedanje čase izredna vsota.

Leta 1881. je hranilnica sklenila prispevati znatno vsoto 100.000 goldinarjev za zgradbo deželnega muzeja. Dežela kranjska je leta 1883. kupila za to stavbišče, na kar je bila na njem zgrajena sedanja muzejska zgradba v letih 1884—1885., za kar je hranilnica prispevala 130.000 goldinarjev namesto prvotno določenih 100.000 goldinarjev.

Leta 1884. je bilo sklenjeno v hranilnični upravi dati za zgradbo malih delavskih stanovanj znesek 50.000 goldinarjev, kateri znesek je dobilo posebno v ta namen ustanovljeno društvo. To društvo je z že navedenim zneskom zgradilo 4 delavske hišice, ki so še sedaj znane kot hranilnične hiše, katerim se je kasneje iz donosa kapitala pridružila še peta stanovanjska delavska hiša. V teh delavskih hišah je dobilo 40 delavskih družin z nad 200 družinskimi člani za tedanje čase primerna in cenena stanovanja.

Leta 1888. je hranilnica votirala za zgradbo otroške bolnišnice v Ljubljani znesek 20.000 goldinarjev, tako da je bila ta bolnišnica zgrajena v največji meri z njenimi prispevki.

Za zgradbo deželne bolnišnice je hranilnica votirala že leta 1889.

Oblačilna akcija na Madžarskem

V zadnjih letih so bile na Madžarskem že večkrat uvedene akcije, da bi se delovnemu ljudstvu preskrbela potrebna obleka. Prve take akcije so bile uvedene za delovne moči industrije in kmetijstva, potem so prišli na vrsto namoščenici in nižji uradniki, najnovjša oblačilna akcija pa je za obrtnike. Akcijo vodi centralna trgovinska in obrtniška zbornica, ki bo razdelila za 30 milijonov pengö tekstilnih izdelkov. Zbornica ima 600.000 tekstilnih nakaznic za izdelke in blago v vrednosti po 50 pengö. Te nakaznice bodo delile krajevne zbornice in njih podružnice. Oženjeni obrtniški pomočniki bodo dobili nakaznice za 200 pengö, samski pomočniki za 150 pengö, vajenci pa za 100 pengö. Nekaj oblačilnih nakaznic bodo dobili tudi samostojni obrtniki, ki so po mnenju zbornice take pomoči potrebni.

Elektrifikacija švedskih železnic

Za Švico, Italijo in Francijo je imela v Evropi že pred sedanjo vojno Švedska najbolj elektrificirane železnice. Elektrifikacija je močno napredovala že od l. 1920. L. 1919. je bilo elektrificiranih samo 250 km železniških prog, leta 1938. pa že 3710 km od 16.710 km skupne prožne dolžine. Z elektrifikacijo so nadaljevali tudi med vojno ter elektrificirali še 1552 kilometrov železniške proge, dočim se dovršuje elektrifikacija še za kakih 160 km. Od švedskih železniških prog je zdaj elektrificirana že ena tretjina.

Sovjetske zahteve na romunsko gospodarstvo

V zvezi z izvajanjem pogojev za sklenitev premirja je sedaj izšla naredba, ki pripravlja z obsežno inventarizacijo vsega romunskega gospodarstva njegovo izročitev Sovjetski uniji. Po tej naredbi so morala do 11. decembra vsa romunska velepodjetja rudarske stroke, vsa industrijska in denarna podjetja predložiti sovjetskemu pooblaščenju izčrpane podatke o storilni sposobnosti in materialni potrebi posameznih tvrdk. Podjetja morajo navesti svoj delovni okoliš, njih maksimalno potrošnjo pogonske energije, maksimalno kapaciteto, število zaposlenih delavcev l. 1939. in sedaj, višino obratne glavnice in morebitno udeležbo nemškega ali madžarskega kapitala. Predložiti morajo tudi podatke o možnem povečanju proizvodnje.

znesek 60.000 goldinarjev, kateremu se je pridružila leta 1896. še vsota 20.000 goldinarjev.

Hranilnica je nadalje sezidala sedanje dramsko gledališče, ki pa sedaj ni več njena last.

Končno je omeniti na tem polju še njeno največje delo, t. j. zgradbo posebnega zavetišča za neozdravljive bolne. Leta 1895. je bila utemeljena ustanova za ustanovitev in vzdrževanje zavetišča za neozdravljive bolne brez sredstev s Kranjskega. Osnovna glavnicna ustanova je bila določena na 1 milijon kron. Ko je priteklo dovolj sredstev, so začeli spomladi leta 1908. na tedanji Stari poti na razsežnem zemljišču z gradnjo tega zavetišča. Stroški zgradbe so bili ob enem z inventarjem preračunani na 600.000 kron. Zavetišče je bilo preračunano za sprejetje okoli 100 oseb. Dograjeno pa je bilo leta 1909.

Nadalje je hranilnica za račun pokojninskega sklada svojih namoščenec sezidala leta 1912. hiše v Gradišču na oglu Gregorčičeve ulice. Vse te stavbe so bile v ponos mestu Ljubljani in so pričale, koliko je hranilnica storila tudi za polepšanje zunanje mestne slike.

(Dalje prihodnjici)

I. Rebolj d. z o. z. Ljubljana, Vegova ul. 8, tel. 27-47

avtomobili — motocikli — kolesa — nadomestni deli in oprema — delavnice — garaže

Življenjsko zavarovanje v Protektoratu

»Südost-Echo« navaja, da pride v Nemčiji eno življenjsko zavarovanje na vsakega drugega, v Protektoratu pa na vsakega sedmega prebivalca. Od 1. 1927. se je v Nemčiji zavarovani kapital zvišal za okrog 400%, v Protektoratu pa za 300%. L. 1927. je bilo v Protektoratu 137.000, l. 1943. pa 135.000 novih zavarovanj. L. 1943. so dosegle zavarovalnine 3.16 milijarde kron, povprečno zavarovanje pa je znašalo 23.370 kron. L. 1940. je bilo toliko novih zavarovanj ko prej v najvišjem letnem povprečju bivše ČSR, ki je imela skoraj še enkrat toliko prebivalcev. V Nemčiji je prišlo eno novo življenjsko zavarovanje na vsakih 30 prebivalcev, v Protektoratu pa na vsakih 70 prebivalcev, povprečje je življenjske zavarovalnine pa je v Nemčiji še vedno nižje ko v Protektoratu.

Združitev madžarskega časopisja

Zaradi varčevanja s papirjem je bilo na Madžarskem časopisje združeno ter izhajata zdaj po dva dnevnika skupaj v eni izdaji ter v obsegu, kakršnega je imel prej po en dnevnik sam. Pri tej koncentraciji je bil izvzet samo »Pester Lloyd«, ki izhaja samostojno v obsegu dveh združenih dnevnikov.

Umrla nam je naša mama, gospa

Turk Ana

roj. Tomc

bivša gostilničarka in posestnica

dne 15. t. m. po kratki mučni bolezni.

Pokopali smo jo v sredo, dne 17. januarja 1945 ob 9. dopoldne na Žalah.

Ljubljana, 15. januarja 1945.

Vlado, sin; Pavla por. dr. Goričar, hčerka; snahe; zet; vnuki in vnukinje ter ostalo sorodstvo.

M. Lazar

Ljubljana

Rimska cesta št. 21a

A. Kajfež

Trgovina
ur, zlatnine in srebrnine
Ljubljana, Miklošičeva c. 14

Krašnja Anton

vodvodni instalater
Ljubljana - Gradišče 3

Davčna napoved za pridobnino

Davčni urad objavlja, da je rok za vlaganje davčnih napovedi za pridobnino, posebni davčni dodatek po čl. 59/II, davek na samce, splošni in skupni davek na poslovni promet in davek pavšalistov za davčno leto 1945, določen od 1. do 3. januarja 1945.

Prijave so dolžna vložiti vsa podjetja, poslovanja (trgovska, industrijska in obrtna) in vsi samostojni poklici, ki so zavezani pridobnini. Obrtniki naj v napovedi izjavijo, če se morda istočasno ne pečajo tudi s prodajanjem izdelanega ali nakupljenega blaga in koliko pomočnikov zaposlujejo v svoji obrti.

Obrtniki, ki so že obdavčeni s pavšalno pridobnino oz. oni davčni zavezanci, ki imajo pravico do pavšalne obdavčitve, morajo vložiti prijavo (prošnjo) do 31. januarja 1945. Pravico do pavšalne obdavčitve pridobnine imajo obrtniki, ki ne zaposlujejo več ko 2 pomočnika, nadalje obrtniki, ki delajo sami brez pomočnikov s stroji do 2 KS, oz. 1.5 kW z letno porabo do 1000 kWh in oni obrtniki, ki delajo z 1 pomočnikom in s stroji na pogon do 1 KS, oz. do 0.766 kW z letno porabo do 500 kWh. Podjetniki, ki delajo v akordu, morajo to v napovedi navesti.

Gostilničarski vestnik

Predavatelja

za obratovodstvo in serviranje nujno potrebujemo za nemoteno nadaljevanje pouka na naši Gostilniški strokovni nadaljevalni šoli.

Zato naprošamo vse gospode podjetnike, ki bi bili voljni prevzeti ta dva predmeta za poučevanje na šoli na Privozu št. 11, da nam to nemudoma javijo pisмено ali ustmeno z navedbo posebne strokovne izobrazbe.

Ce vam je znana sposobna učna moč za omenjena predmeta, prosimo, da nam ime dotičnega gospoda javite, da bomo stopili z njim v stik. Sindikat pričakuje od svojega članstva, da bo takoj zadostil potrebi šole, kajti v stanovskem interesu je, da šola nemoteno posluje naprej.

Sindikat gostilniških podjetnikov.

Denarništvo in zavarovalstvo

Obračunski bankovci za nemško vojsko

»Bankwirtschaft« in drugi nemški listi poročajo, da so v začetku leta stopili v veljavo novi predpisi za izplačilo prejemkov pripadnikom nemške vojske izven Nemčije. Ti predpisi so enaki za vse dežele, v katerih je nemško vojaštvo. Pripadniki nemške vojske dobe svoje prejemke izplačane v tako zvanih obračunskih bankovcih, ki so bili izdani za zneske po 1, 5, 10 in 50 mark. Ti bankovci dajejo vojaškim osebam pravico do nakupa plačilnih sredstev države, v kateri se mudijo, ali pa ob vrnitvi v domovino pravico do zamenjave v nemške bankovce.

Z uvedbo obračunskih bankovcev izgubijo nakaznice za državno kreditno blagajno (Reichskreditkassenscheine) svoj pomen kot denar nemškega vojaštva v zasedenih deželah. Obračunski bankovci se ne morejo uporabljati kot denar za potovanja v civilnem potniškem prometu in nimajo v nobeni deželi značaja zakonitega plačilnega sredstva. Vojaške osebe dobivajo obračunske bankovce samo od vojaških blagajn in jih lahko samo pri njih zamenjavajo za bankovce dežele svojega bivališča.

Varčevanje na švedskem

Ko so imeli lani švedski denarni zavodi rekorde novih vlog, so menili, da je s tem dosežen višek, ki ga dopuščajo sedanje gospodarske razmere, in da z zvišanjem vlog nekaj časa ne bo mogoče računati. Pri privatnih bankah so se vloge v težkih letih od 1938. do konca lanskega leta zvišale od okrog 5.8 milijard kron, pri poštni hranilnici od 600 milijonov na okrog 1100 milijonov, pri 84 največjih hranilnicah pa skupaj na 3 milijarde. V švedskem gospodarstvu se je morala zaradi vojne produkcija v primerjavi s predvojno dobo znižati za kakih 30% in je bilo zaradi tega potrebno tudi manj denarja. Privatne banke so imele že konec leta 1942. okrog 1 milijardo kron vložene presežka.

Protiv pričakovanju pa se vloge zvišujejo tudi letos. Pri 84 največjih hranilnicah so se do konca septembra zvišale na 3640.3 milijona, pri poštni hranilnici pa na 1241 milijonov. Od začetka leta do konca septembra so imele hranilnice 245.9, lani v isti dobi pa 229.3 milijona kron vložnega presežka. Pri poštni hranilnici pa se je vložni presežek znižal od 12.6 na 10.3 milijona kron.

Hranilne vloge pri nemški Poštni hranilnici so znašale v juniju 1939 šele 179 milijonov mark, sedaj pa so narasle na 7 milijard mark. Vseh hranilnih knjižic je 13 milijonov in pride povprečno na eno knjižico 540 mark, po drugih hranilnicah pa 1300 mark. To dokazuje, da se poslužujejo Poštne hranilnice v prvi vrsti revnejši sloji.

Obrabljeni bankovci, znamke, obligacije in drugi papirji se v USA ne bodo več zažigali, temveč razrezali in uporabili za izdelavo novega papirja, ker tako zelo primanjkuje v USA papirja. Računajo, da bodo dnevno pridobili na ta način po pet ton papirnatih stvari.

Obtok bankovcev na Hrvaškem je lani 15. oktobra dosegel vsoto 100 milijard kun in je tako v enem letu narasel za okrog 71 milijard kun ali za okrog 207 odstotkov. Po oktobru se

seveda dinamika obtoka bankovcev ni zmanjšala.

Špansko notranje posojilo je bilo razpisano v višini 2 milijonov pezeta in prepisano je bilo že v začetku vpisovalnega roka. Vsota posojila je bila prekoračena za 693 milijonov pezeta. Zaradi tega je Španska državna banka ustavila vsako nadaljnje vpisovanje posojila. Samo v Madridu so vpisali 65 odstotkov celotne vsote.

Trgovinski register

Spremembe in dodatki:

Viktor Meden, Ljubljana. Izbris se zaradi smrti lastnik firme Meden Viktor, vpišejo pa se družbeniki: Meden Matija, Meden Anton, Regvart Mimi, Meden Ana, Meden Alojzija in Leskovec Ivanka, roj. Meden, vsi iz Ljubljane, zaradi česar je nastala javna trgovska družba. Besedilo firme odslej: Viktor Meden nasledniki. Družbo zastopata od družbenikov samo Meden Anton in Meden Alojzija, vsak samostojno.

Dr. Th. & G. Böhme, kemično podjetje v Ljubljani. Obratni predmet: Izdelovanje pripomočkov za usnjarstvo. — Vpiše se inž. Mihajlu Zisiču podeljena prokura.

Izbris:

J. Pielick & Co. Ljubljana. Trgovina na debelo z južnim sadjem, zelenjavo ter konzervami vseh vrst. — Zaradi opustitve obrata.

Iz združnega registra

Pri Posojilnici, zadrugi z o. j. v Ribnici se izbris član upravnega odbora Klun Jože, vpiše pa se član upravnega odbora Rudež Marko, industrialec v Ribnici.

Gospodarske vesti

Državna podpora za gospodinjstvo pomočnice v Nemčiji je bila uvedena leta 1940. V prvi vrsti so podpre deležne pomočnice, služke pri družinah, ki imajo več malih otrok. Pravico do podpore dobi pomočnica po štirih letih službe, podpora pa znaša 600 mark ter se vsako leto zviša za 150 mark do največ 1500 mark. Konec marca lani so vse te podpre znašale okrog 4 in pol milijona, preležo pa jih je okrog 7500 gospodinjstev pomočnic.

Pri nemški državni pošti se je od zadnjega predvojnega leta pisemski promet povečal za 235%, brzojavni pa za 300%. Izredno se je povečal tudi promet malih zavojev, ki je v mirni dobi zavzemal samo 10% od vsega paketnega prometa.

Danski uvoz je bil lani meseca decembra vreden 79.8 milijona kron, vrednost izvoza pa je dosegla 97 milijonov.

V zasedeni Italiji je po poročilih iz Milana živinoreja zelo nazadovala. V zadnjem letu se je skrbilo število svinj za 85%, število goveda za 53%, število vprežne živine pa za 45 odstotkov.

Pri izvozu 60.000 ton sardin iz Španije v Anglijo so bile določene tako nizke cene, da bo morala španska vlada izvoznikom nakloniti podporo. Doplačala jim bo po 0.07 pezeta od kilograma sardin.

Novo metodo za proizvodnjo tekočih goriv je iznašla švedska industrija. Kot surovino bodo uporabljali ostanke in odpadke pri proizvodnji celuloze. V pokrajini Kalmar je že urejeno podjetje za tekoča goriva, ki ima od vlade že zagotovljene kredite.

Novo švedsko zračno proge začno poslovati 15. februarja za zvezo s severnimi pokrajinami, pozneje pa bodo podaljšane tudi od Lulea do Kirene. O gospodarskih pogajanjih med Francijo in Španijo poročajo iz Švice ter domnevajo, da bo v kratkem sklenjena francosko-španska trgovinska pogodba.

Preskrba Danske z masčobami je zadovoljiva. V primerjavi z letom 1943. se je lani precej povečala proizvodnja mleka in masla, proizvodnja slanin je zvišana za 20 odstotkov, mesa pa celo za 26 odstotkov.

Cena premoga v Angliji se je zopet zvišala in se je premog od izbruha vojne podražil že za 100%, kar je zelo podražilo tudi vso angleško industrijsko proizvodnjo. Ker se je v Ameriki industrijska proizvodnja manj podražila ko v Angliji, je padla tudi angleška industrijska konkurenčna sposobnost.

Za pospeševanje indijsko-ameriške trgovine so dovolile USA kredit v višini 400.000 dolarjev. Indijski krogi vidijo v kreditu stremljenje USA, da bi se na račun Anglije moglo uveljaviti v gospodarskem življenju Indije.

V Francijo bo odpotovala v kratkem po poročilu švicarskega lista »Suisse« ameriška delegacija, ki naj prouči razmere v francoski industriji. Zadnji namen te delegacije pa je, da omogoči čim večjo udeležbo kapitala USA v francoskih industrijskih podjetjih.

Povečano kmetijsko proizvodnjo v USA napoveduje USA državni urad za prehrano. Letos bodo predvsem povečani nasadi sladkorne pese, pšenice in rži.

Stavke v Angliji so lani povzročile izgubo okrog 3 milijone delovnih dni. V prvih devetih mesecih lanskega leta je bilo 1627 stavk v različnih industrijskih obratih, med katerimi so rudniki na prvem mestu.

USA skrbi zaradi preobilice denarja

Eno najtežjih vprašanj bo po vojni v USA, kako uporabiti 400 milijard dolarjev vojnih dolgov. Ze sedaj se zato mnogo govori o povojnih investicijskih možnostih. To vprašanje bo tem bolj pereče, ker bo treba najti priliko za naložbo tudi 200 milijard dolarjev prihranjenega denarja. V vodilnih bančnih krogih zahtevajo zato vedno bolj odločno, da prevzame jamstvo za bančne kredite država. Na čelu bančnikov, ki to zahtevajo, je predsednik Bančne zveze in predsednikov namestnik v National City Bank, ki poudarja, da bi bili takšni krediti na vsak način vabljeni, ker bi banke prepustile ves riziko državi. Pri tem pa se zaveda, da bi bil s tem storjen pomemben korak k socializaciji kredita in da bi država dobila velik vpliv na kredite, kar bi pa bilo v nasprotju z demokratično idejo in neodvisnostjo podjetništva.

Elektro - podjetje

»BOKO«

Ljubljana - Bleiweisova št. 18
Palača Kmetске posojilnice

Žičkar Jerica

gostilna

Ljubljana, Prešernova ul.

I. Buzzolini

delikatesna trgovina

Ljubljana

Anton Tonejc

Kavarna »Europa«
LJUBLJANA

Prepis-biro

Ljubljana
Ulica 3. maja št. 16
Telefon 35-91

Matek & Mikeš

Ljubljana

Franciškaška ulica

Lekarna

Mg. Ph. Ustar
Ljubljana
palača Baťa

Vinko Cunder

torbarstvo, sedlarstvo
in jermenarstvo
Ljubljana - Igriška 3

Zagorec Ana

gostilna

Ljubljana, Florjanska ul. 36

Belihar & Velepčič

Ljubljana - Ciril-Methodova 35 b

HENRIK MIKLAČIČ

MANUFAKTURA
Ljubljana, Pred Škofijo 19